

Dushi Willemstad

Dushi Willemstad

Samengesteld door Ko van Geemert

UITGEVERIJ BAS LUBBERHUIZEN

Het Oog in 't Zeil Stedenreeks

De mythe van Odessa

Ah Triëst...

O Lissabon, mijn huis

Wenen, de sfinx

De façades van Sint-Petersburg

Oxbridge blues

Gent, de dubbelzinnige

Passage Istanbul

Napoli!

Ongenaakbaar Madrid

Nice, muze van azuur

Dublin

Tübingen, Heidelberg, Freiburg

Lemberg – Lvów – Lviv

Ascona, bezield paradijs

Paramaribo brasa!

Deze publicatie is tot stand gekomen mede met financiële steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied, Stichting Monumentenzorg Curaçao en Stadsherstel.

© 2013 Uitgeverij Bas Lubberhuizen en de auteurs
Een groot deel van de foto's van Willemstad is gemaakt door Ko van Geemert
Cartografie Armand Haye
Vormgeving Marjan Gerritse BNO
Tweede druk 2017

ISBN 978 90 5937 359 4

NUR 515 / 906

Inhoud

- Heimwee naar Curaçao** 7
Ko van Geemert
- Curaçao – Het lijkt allemaal zo overzichtelijk** 14
Carel de Haseth
- Navel en navelstreng** 22
Wim Rutgers
- Vertalen naar het Papiaments** 35
Lucille Berry-Haseth
- De Willemstadroute** 42
Ko van Geemert
De Pundaroute 44
De Otrobandaroute 120
- Curaçaose thema's** 184
Ko van Geemert
Bevolking 184
Campo Alegre 186
Carnaval 191
Hato 193
Kranten 196
Landhuizen 199
Loterij 200
- Macamba 203
30 mei 1969 205
Monumentenzorg 214
Muziek 216
Papiamentu 223
Relatie Nederland-Curaçao 228
Shell / ISLA 231
Sinterklaas en Kerst 234
De snèk 238
De Stoep 239
Peter Stuyvesant 242
Tula 244
Uitgeven 248
- Boeli van Leeuwen en ons erfgoed** 252
Nic Møller
- De geesten van Vianen** 257
Jan Brokken
- Medewerkers 260
- Dank 262
- Persoonsnamenregister 263

Jo Spier, Willemstad, uit West (1948)

Heimwee naar Curaçao

Ko van Geemert

Heimwee naar Curaçao. Heimwee naar Willemstad. Ik heb er last van, zeker wanneer het in Amsterdam weer eens niet licht wil worden.

Ik blijf in goed gezelschap te verkeren. De Colombiaanse schrijver Gabriel García Márquez, in 1982 Nobelprijswinnaar voor literatuur, vertelde aan Jan Brokken (*Zeedrift*, 2009) dat hij ‘heimwee naar Willemstad’ had. Brokken vertrouwde het niet helemaal – ‘een volle minuut lang vroeg ik me af of hij me in de maling nam’ – maar het was gemeend. Márquez had ‘heimwee naar de eilanden waarheen hij samen met zijn grootvader zijn eerste reizen had gemaakt aan boord van vrachtschepen’.

In het werk van Márquez duiken Curaçao en schepen meermalen op, meestal met beelden die we in toeristenbrochures niet zullen aantreffen: ‘de zeilboten van de smokkelaars uit Curaçao’ (*Liefde in tijden van cholera*, 1985) of ‘de tweemasters [...] stampvol zendingen onrijpe hoeren voor de glazen hotels op Curaçao’ (in *De zee van mijn verloren verhalen*, 1992). Boeli van Leeuwen, een van de bekendste schrijvers van Curaçao, noteerde in *De taal van de aarde* (1997): ‘García Márquez heeft bij herhaling gezegd: “Ik voel me overal een vreemdeling, behalve in het Caribisch gebied.” Hij is bij uitstek een Caribisch fenomeen en in vrijwel al zijn boeken wordt het schone eiland Curaçao genoemd.’

De geschiedenis van Curaçao loopt in veel opzichten parallel aan die van de andere voormalige Nederlandse Antillen. Curaçao, met een oppervlakte van circa 472 km² het grootste eiland, behoort met Aruba en Bonaire (samen de ABC-eilanden) tot de Benedenwindse eilanden; Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten (de SSS-eilanden) vormen de Bovenwindse.

De Arawakindianen kwamen van Zuid-Amerika naar Curaçao. Ze behoorden tot de *Caiquetios*-stam; wellicht heeft Curaçao daaraan zijn naam te danken. Er wordt ook beweerd dat die naam ontstond omdat Spaanse kaartmakers het eiland *corazon*, hart, noemden en dat dit

is verbasterd tot Curaçao. Dan is er nog de legende dat de Italiaanse ontdekkingsreiziger Amerigo Vespucci, die samen met de Spanjaard Alonso de Ojeda de noordelijke en oostelijke kust van Zuid-Amerika in kaart bracht, een aantal bemanningsleden op Curaçao achterliet omdat ze aan scheurbuik leden. Toen Vespucci op de terugweg weer langs het eiland voer, trof hij de bemanning genezen aan, dankzij het overvloedige fruit dat hier te vinden is. In het Portugees is genezing *cura*. Ten slotte is het Caribische woord voor berg een mogelijkheid voor de naamgeving: *corauaçú*. Het zou dan om de Christoffelberg moeten gaan, het hoogste punt van het eiland: 375 meter.

Of het eiland (in 1499) ontdekt werd door Vespucci of De Ojeda is onzeker. Waarschijnlijk door de laatste; de Spanjaarden verlieten Curaçao al snel vanwege het gebrek aan (zoet) water en goud, en noemden het *isla inutil*, nutteloos eiland. In 1634 verdreef de Nederlander Johan van Walbeek de laatste Spanjaarden. Hij was de eerste directeur-gouverneur op het eiland, in dienst van de West-Indische Compagnie (WIC). De WIC begon in 1660 met een bloeiende slavenhandel, die pas in 1863 verboden werd, waardoor de ruim elfduizend slaven hier hun vrijheid terugkregen.

Intussen was, na het faillissement van de WIC, Curaçao een Nederlandse kolonie geworden, met twee korte onderbrekingen (1800-1803 en 1807-1816) toen de Engelsen de baas waren.

Toen Curaçao ruwe olie ging raffineren, werd in 1918 Shell de grootste werkgever. De bevolking groeide van 37.000 in 1918 via 50.000 in 1930 en 91.000 in 1947 tot 125.000 inwoners in 1960. In 1985 verkocht Shell de raffinaderij aan het eiland, voor het symbolische bedrag van één gulden. Tegenwoordig huurt Petróleos de Venezuela S.A. de raffinaderij, die in de volksmond ISLA wordt genoemd. Het is een doorn in het oog van milieuorganisaties; in sommige delen van Willemstad waait je een onaangename geur tegemoet, vooral als de wind ‘verkeerd staat’.

Op 10 oktober 2010 hielden ‘de Nederlandse Antillen’ – die op 15 december 1954 vorm hadden gekregen – op te bestaan: Curaçao en Sint Maarten werden, net als Aruba, zelfstandige landen binnen het koninkrijk; Bonaire, Sint Eustatius en Saba werden bijzondere gemeenten. Curaçao heeft zo’n 150.000 inwoners; in Willemstad, de hoofdstad, leven circa 120.000 mensen.

Historici zijn het nog steeds niet eens over de vraag naar wie Willemstad vernoemd is: stadhouders Willem II (1626-1650) of Willem III

(1672-1688). De eerste melding van de naam Willemstad dateert van 1680.

De Sint Annabaai splitst Willemstad in twee delen: *Punda* ('de punt') en *Otrobanda* ('de andere kant'), beide met een heel eigen karakter. We zullen ze in de Willemstadroute leren kennen.

Heimwee naar Willemstad, naar Curaçao, dat ik vele malen bezocht en waar ik ook een poosje woonde, heeft me aangezet tot het schrijven van de Willemstadroute en het samenstellen van *Dushi Willemstad*. *Dushi* is Papiaments voor: lief, mooi, lekker, zacht, schattig, zoet, fijn, goed, prettig, aardig, vriendelijk. Het woord is waarschijnlijk afgeleid van het Spaanse *dulce*, zoet. In dit boek heb ik verschillende teksten in het Papiamentu, de landstaal, opgenomen, mits ze ook in vertaling beschikbaar waren.

De benamingen Papiamentu (op Curaçao en Bonaire), Papiamento (Aruba) en Papiaments (voor Nederlandssprekenden) worden in dit boek overigens door elkaar gebruikt.

Opzet

De kern van dit boek bestaat uit een wandeling, de Willemstadroute, die eigenlijk weer bestaat uit twee wandelingen: één door Punda en één door Otrobanda. In de overige hoofdstukken gaan Curaçaokenners in op verschillende aspecten van het eiland, zoals de schijnbare overzichtelijkheid van Curaçao, Willemstad in de literatuur, de status van Boeli van Leeuwen, vertalen in het Papiaments en de herinneringen van Jan Brokken aan zijn verblijf in Willemstad, en worden, apart, typisch Curaçaose thema's aan de orde gesteld als muziek, de snèk, landhuizen, de loterij, de relatie met Nederland, de onlusten van 30 mei 1969, de invloed van Shell en ISLA, en Campo Alegre. In het boek geeft het teken # voor een woord aan dat dat begrip een apart lemma heeft in het hoofdstuk 'Curaçaose thema's'.

De wandeling

Wandelen in de tropische warmte, waar velen verkoeling zoeken in de schaduw of aan zee, vraagt enige bedachtzaamheid. Dat de vroege morgen het geschikteste moment is om een wandeling te maken, wist Sijbrand van Dissel al, die hier van 1855 tot 1865 predikant was, want 'het is ligt te begrijpen, dat de koele morgenlucht weldadig op het

ligchaam, en ook op den geest, werken moet' (*Curaçao. Herinneringen en schetsen*, 1857).

Gezien de soms hoge temperaturen en de toch behoorlijke afstand van de totale route – zeker anderhalf uur door Punda en idem dito door Otrobanda – is het niet onverstandig de wandeling in tweeën of zelfs in vieren te delen, en dat is heel wel mogelijk. De plattegrondjes kunnen daarbij behulpzaam zijn, ook al omdat veel straatnaambordjes geheel of gedeeltelijk ontbreken, veel straten meerdere namen hebben of net even anders lopen dan je denkt. Verder zijn vaak ook huisnummers onvindbaar dan wel gewijzigd. En soms is er veel tekst te lezen voor een relatief korte loopafstand; het kan dan prettiger zijn die later te lezen en door te gaan naar de volgende routeaanwijzing.

Tijdens de wandeling worden veel korte, toepasselijke proza- en poëzieteksten aangehaald van auteurs, al dan niet geboren op Curaçao. Daarbij is zeker geen volledigheid nagestreefd; het geheel vormt geen literatuurgeschiedenis, maar moet worden gezien als een toegankelijke introductie tot de literatuur die op en over Curaçao is geschreven. De vraag wat Caribische, Antilliaanse, Curaçaose literatuur nu precies is en welke auteurs en boeken daar wel en niet toe behoren, wordt slechts kort aangestipt, in de bijdrage van Wim Rutgers. Een antwoord op deze vraag is bijvoorbeeld te vinden in de onderwijsmethode *Kadans. Literaire ontwikkeling en literaire begrippen* (2006), een uitgave van de Fundashon pa Planifikashon di Idioma, de Stichting voor Taalplanning op Curaçao.

Twee deskundigen, Aart G. Broek en Wim Rutgers, wil ik hier graag speciaal bedanken. Ze hebben in hun boeken – bijvoorbeeld *Het zilt van de passaten* (2000) en *De kleur van mijn eiland* (2006) van Aart G. Broek, *Tropentaal* (2001) en *Noordoostpassanten* (2005) van Wim Rutgers – een grote hoeveelheid kennis verzameld, waar ik dankbaar en veelvuldig gebruik van heb gemaakt.

In 1990 verzamelde Boeli van Leeuwen zijn columns in de onvolprezen bundel *Geniale Anarchie*, waarin hij het eiland en zijn bewoners heel goed weet te beschrijven:

Ik ben vijfentwintig jaar ambtenaar geweest. Vanaf het moment, dat ik in dienst trad, heb ik nooit anders gehoord dan dat we op het punt stonden naar de bliksem te gaan. Tijdens de voorbereidende

vergaderingen waarin de begroting in elkaar werd geflanst, heerste ieder jaar weer een ondergangsstemming. De opeenvolgende gedeputeerden van Financiën verzekerden hun collega's sotto voce dat de begroting voor het komende jaar met kunst- en vliegwerk min of meer sluitend was gemaakt, maar dat in de begroting van het daarop volgende jaar de naakte waarheid zich in al zijn afschuwelijke gedaanten zou manifesteren. Men zong altijd hetzelfde deuntje. [...] Wij zijn een volk van ongedisciplineerde, inventieve, natuurlijk begaafde mensen, die op geen enkele manier gebundeld kunnen worden tot een regiment. All chiefs, no Indians. Een volk van generaals met carnavalsepauletten! Ieder leger bestaat uit een menigte grauwe soldaten, die links-om-keer en rechts-om-keer kunnen maken en op commando in de houding gaan staan. Dat verdommen we ten enenmale. Wie niet kan wennen aan deze geniale anarchie, hij repatriëre ten spoedigste of verhuize naar Aruba!

‘Wanneer een Hollander een boek over Curaçao schrijft met de bedoeling dit aan een Hollands publiek, dat Curaçao niet kent, voor te zetten, dan doet hij dat ofwel uit sympathie voor dit eiland en zijn bewoners en met het oogmerk iets van zijn liefde voor dit land aan anderen over te dragen, ofwel uit een gevoel van afkeer voor dit eiland, de bevolking of de plaatselijke toestanden.’ Zo begon een andere belangrijke Curaçaose schrijver, Tip Marugg, in 1946 een bespreking van een roman. Hoewel beide pogingen naar Maruggs idee in principe prijzenswaardig zijn, zouden wij liever tot de eerste categorie gerekend willen worden.

Daarom ook wil ik deze inleiding graag in dezelfde trant eindigen als waarin ik mijn voorwoord in *Paramaribo Brasa!* (2010) besloot. Suriname en Curaçao worden trouwens nog wel eens met elkaar verward. Misschien kent u het verhaal van die Nederlandse onderwijzer die wel eens wat meer van de wereld wilde zien en naar een baan in Suriname solliciteerde. Hij schreef in zijn brief dat hij graag in Paramaribo wilde werken, en dat het hem leuk leek in Willemstad te gaan wonen. Iedere morgen zou hij dan per fiets naar zijn werk rijden.

Door het lezen van dit boek leert u, hopen we, Willemstad en Curaçao een beetje beter kennen. Beide bieden meer dan u wellicht denkt.

Ko van Geemert
Amsterdam, voorjaar 2013

Gezicht op de St. Annabaai vanuit Otrobanda, ca. 1906

Curaçao – Het lijkt allemaal zo overzichtelijk

Carel de Haseth

‘Op een middag, gelijk aan zovele middagen van de tropen, wendde zich juist een steamer in de haven; kleine sloepen trokken aan de kabels, die telkens tegen de wateroppervlakte aansloegen, alsof er onzichtbare reuzinnen bezig waren touwtje te springen. Een jongeman stond op het dek, keek naar dit alles en dacht: alles is wonderbaarlijk.’ Al dacht de jongeman in kwestie, Frits Ruprecht, de hoofdfiguur in de novelle *Mijn zuster de negerin* van Cola Debrot, vooral aan zijn eigen situatie, de constatering gaat zeker ook op voor het hele eiland.

Het lijkt allemaal zo overzichtelijk, als je de Curaçaose haven binnenvaart. Aan je rechterhand heb je Punda, de oude stadskern waar sinds 1635 onafgebroken het bestuurscentrum is gevestigd, en links ligt Otrobanda, ruimer van opzet en aan het begin van de achttiende eeuw ontstaan als uitbreiding van de tussen de stadsmuren, de haven en het Fort Amsterdam ingesloten oude stad. Aan beide zijden van de haveningang een fort, oorspronkelijk gebouwd om vreemde bezoekers buiten te houden, nu juist gericht op een zo gastvrij mogelijke ontvangst van de toerist. Sinds 1888 verbindt een drijvende pontonbrug, de Koningin Emmabrug, beide stadsdelen met elkaar.

Maar weinig mensen beseffen dat de Curaçaose haven gerekend naar het bruto register tonnage van de schepen de tweede haven van het Koninkrijk is. Dagelijks lopen er dan ook tal van schepen de haven binnen. Van de Venezolaanse fruitbarkjes, containerschepen en toeristenschepen tot mammoettankers, die met de hulp van sleepboten door de nauwe en licht gekromde vaargeul naar binnen worden geloodst. Bij de allergrootste is het alsof ze rakelings langs de kades gaan en ternauwernood onder de Koningin Julianabrug door kunnen, die verderop met een hoogte van zo’n zestig meter een vaste oeververbinding vormt tussen Punda en Otrobanda.

Het binnenvaren van de haven is vanwege de stroming voor de haveningang geen sinecure. Het is als het parkeren van een auto in een bewegende garage. Als het nu met motoren en sleepboten al een opgave is, in vroeger eeuwen was het dat voor zeilschepen helemaal. Dat ervoer de Nederlandse veroveraar Johan van Walbeeck in 1634 al. Hij miste de haveningang en moest vanwege de straffe noordoostpassaat een omweg maken via Hispanola om opnieuw een poging te kunnen wagen de haven binnen te varen: een vertraging van bijna drie weken.

Een jaar na Van Walbeeck arriveerde John Farret op het eiland. In zijn episch gedicht *Texels Uijttocht naer t' Eijlant Curaçao* doet hij verslag:

Vervolgende de reijs so sagen metten dach
 Dat t' Eijlant Curaçao voor onse ogen lach,
 En sijn soo van de ree met lage seijls gelooopen:
 Seer cierelick en braeff doet Curasou sich open.
 De lieve morgen son tusschen het groen en blaeu
 Vertoon der bergen kruijn, en ginder weer wat flaeu
 Tusschen de klippen deur, vol wilde vijge bomen;
 Daer na sagen een boot uijt d'haven tot ons comen
 Om t'schip te loodsen in, want t; gatt is engh en smal
 Een onbedreven man t' swaerlijck inlopen sal.

Dat de haven en meer in het algemeen de scheepvaart verschillende auteurs inspireerde, is niet verwonderlijk. Het gebeurde zowel lokale schrijvers als Boeli van Leeuwen in zijn *Het teken van Jona*, Erich Zielinski in *De prijs van de zee* en Eric de Brabander in *Het hiernamaals van Doña Lisa*, als 'passanten' als Jan Brokken in *Blinde passagiers* of Karel de Vey Mestdagh in *Ruwe Olie*. De Papiamentstalige schrijver Pierre Lauffer dichtte (in *Na final di kaminda/ Aan het einde van de rit*, Curaçao 2011, in de vertaling van Walter Palm, Sindney Joubert en August Willemsen):

Mi golèt sy belanan bolá di bientu
 ta kapianda ten di brio
 p'e por yega porta di sosiegu.
 Ma promé ku basha anker
 nos lo kore kosta,
 yama tur e faronan ayó,

tur e meuchinan
kòrtando airu riba nos kabes.

Mi barku molostía
su masternan a putri,
su timon ta mankaron
i su kabuyanan gastá.
Ma djis promé nos drenta haf
nos dos lo proba
den nos último kareda
ku ki poko bientu nos por nabegá.

Mijn schoener met zijn zeilen door de wind gebold
legt dapper bij op woeste golven
om de haven van rust te bereiken.
Maar voordat wij het anker werpen
zullen zij langs alle kusten varen
en alle vuurtorens vaarwelzeggen
en alle meeuwen
die de lucht boven ons doorklieven.

Mijn schip is moe,
zijn masten zijn verrot,
zijn helmstok is kapot,
zijn touwwerk is versleten.
Maar vlak voordat wij de haven binnenzeilen
zullen wij, wij tweeën,
op onze laatste reis bewijzen
op hoe weinig wind wij kunnen varen.

Via de haven is het eiland in de loop der eeuwen bevolkt. Vrijwillig, in slavernij, op de vlucht of geronseld: uit alle delen van de wereld kwamen mensen het eiland binnen. Met een verscheidenheid aan talen, culturen, religies en etnische achtergrond. Ondanks alle onderlinge verschillen ontstond er een gemeenschap met een eigen cultuur, met een eigen taal, het Papiaments, een eigen keuken, een eigen muziek, een eigen bouwstijl, enzovoorts. Dwars door alle sociale barrières die er waren, vormde zich wat wij nu een multiculturele gemeenschap

noemen. Op zich ‘wonderbaarlijk’ dat men het gemeenschappelijke als belangrijker ervaart dan de verschillen.

Natuurlijk. Je kunt ook het accent leggen op elk willekeurig deel van het geheel en de andere delen ontkennen. Alleen dat deel van het totaal als ‘eigen’ beschouwen en uitvergroten, zoals bepaalde politici dat doen. Alle andere invloeden uitheems, niet origineel of (neo)koloniaal noemen. Maar hoe saai, kleurloos en geforceerd wordt dan het leven.

Dan liever de gemeenschap zien als een *keshi yená* (gevulde kaas), dat typisch Curaçaose gerecht. Een Edammer kaas die niet wordt gesneden, zoals dat in Nederland zou gebeuren, maar wordt uitgehold, uitgelepeld. Als van de kaas alleen de korst nog rest, wordt hij gevuld met een mengsel van gemalen vlees, macaroni, kappertjes, olijven, pruimen en rozijnen, en in de oven gedaan. Het lijkt allemaal zo overzichtelijk: een Zuid-Amerikaan ziet het als ‘typisch Nederlands’, maar de gemiddelde Nederlander zal toch wel raar opkijken van deze toepassing van kaas.

Het samengaan van smaken, van ingrediënten uit verschillende culturen, van woorden uit verschillende talen, van ritmes uit verschillende continenten. Juist dit samengaan van culturen inspireerde schrijvers van het eiland. De taal en de klankrijkdom van het Papiaments in het werk van Pierre Lauffer, de volksaard en vooral de filosofische kanten ervan in verhalen van Elis Juliana. Of het zoeken naar de eigen plaats op het

eiland bij de hoofdpersonen in het werk van Boeli van Leeuwen. Tip Marugg, die schreef over het fysiek en geestelijk ervaren van het eiland.

Ook bezoekers schreven over het eiland. Maar zij misten vaak het gevoel voor nuances, waardoor zij er zelden of niet in slaagden werkelijk door te dringen tot de essentie van de Curaçaose samenleving. Je zou een vergelijking kunnen trekken met de reizigers uit het verleden, waarvan de één opmerkte dat er op deze kale rots nooit iets zou groeien en de ander zich er juist over verbaasde waarom er niet veel meer aan landbouw werd gedaan. Ze bezochten hetzelfde eiland, maar de één in de droge tijd, de ander in de regentijd en misten zo het totaalbeeld.

Maar niet alleen in vroeger tijden meende men het eiland te begrijpen. Op 31 oktober 2012 verscheen er in *Trouw* een artikel van de journalist Gijs van den Heuvel, ‘gespecialiseerd in de Nederlandse Antillen’. Je vraagt je dan af: welke Nederlandse Antillen zou hij bedoelen? De zes eilanden die tot 1986 de Nederlandse Antillen vormden, of de vijf die bijeenbleven tot 2010 en toen elk een andere weg insloegen? Zou hij niet weten dat de Nederlandse Antillen niet meer bestaan?

Maar terug naar de *keshi yená*, de gevulde kaas Curaçao. Belangrijk is te kunnen beoordelen of wat je ziet ook werkelijk een eenheid is, of dat er nuances zijn die zelfs latente tegenstellingen kunnen zijn. Want niet alle tegenstellingen zijn eenvoudig te overbruggen. Het vergt een bepaalde instelling om ermee om te gaan, zonder ze te veel uit te vergroten en zo de eenheid in gevaar te brengen.

Er zijn natuurlijk ook onderhuidse spanningen die niet altijd even gemakkelijk te herkennen zijn. Zoals er ook tegenstellingen zijn die wél zichtbaar zijn, maar door de eilandbewoner minder gauw als zodanig worden ervaren. Om maar te zwijgen over de tegenstellingen waarmee je rekening moet houden afhankelijk van je eigen achtergrond en vooral ook die van een ander.

Het is niet eenvoudig uit te leggen wat bindende eigenschappen zijn en welke elementen juist de basis zijn voor isolering of uitsluiting. Gevoel speelt op zijn minst een even grote rol als gedrag, terwijl ook de grens tussen wel en niet erbij horen flexibel is en van allerlei – al dan niet tijdelijke – omstandigheden afhangt.

Yu di Kòrsou (kind van Curaçao) zijn, vergt meer dan alleen op het eiland te wonen of er te zijn geboren. Het Papiaments duidt alleen

iemand uit Curaçao of uit Suriname aan met de uitdrukking ‘kind van’. Behalve Nederlanders, die worden aangeduid als *makamba* (of Hulan- des), worden nationaliteiten meestal aangegeven met een verwijzing naar het land: *Ruso, Merikano, Ingles, Franses, Kubano*, enz. Volledig- heidshalve moet worden opgemerkt dat er ook een derde soort ‘kind van’ bestaat: een *yu di puta* (hoerenjong).

In *Geniale anarchie* laat Boeli van Leeuwen de buitenstaander kennis maken met de complexiteit van de gemeenschap, met de schijnwereld, de werkelijkheid en de soms bizarre overgang tussen beide.

Ach, vanwaar die drang om te ‘begrijpen’?

In mijn jongere jaren ben ik talloze keren vanuit het kantoor van een oom aan de Handelskade getuige geweest van een bijzondere gebeurte- nis. Elke dag rond een uur of vier zwom een haai de haven binnen. Je zag zijn vin onder de brug door komen, zag hoe hij een rondje zwom in de Annabaai om vervolgens weer terug te keren naar de volle zee. Wat het dier kwam doen, wat hem dreef, blijft een raadsel.

Maar hij hoefde het eiland niet te begrijpen: hij ervoer het zoals het is en beleefde er ongetwijfeld plezier aan. Anders zou hij niet steeds weer terugkomen.

Eigenlijk is dat het beste advies dat je een bezoeker van het eiland zou kunnen geven: ervaar het eiland, zijn bewoners en de natuur ge- woon zoals zij zijn en geniet ervan. Wonderbaarlijk...

De Julianabrug